

טרגדיה יוונית

דבריו בדרך כלל. הוא תבע להגדיל את מספר עובדי משרד החוץ מביין יוצאי עדות המזרח, המבינים את התרבות הערבית, והיכולים לתת למדינה דיוקן מורחב יותר במעמדים בינלאומיים.

כשד"ר ישעיהו, התימני ב"א הידועה של הכנסת, על המצב בתימן, וגינה את פעולות מצרים שם, לא יכולתי להתאפק מלשאול, בקריאת ביניים היתולית-למחצה, באיזה צד תומך הוא בתימן. "צריך שכל מדינה תחיה את חייה, ומה שעושה נאצר עכשיו בתימן והו כיבוש זר של תימן", הכריז ישעיהו, בפטרויוסיוס מקומי הראוי לציון.

חיל-הים בלי אוניות

בדיון זה בלטה תופעה שקשה לי להתרגל אליה. בדיון על התקציב, אין איש מדבר על התקציב. בדיון על תקציב משרד החוץ, דיברו הכל על מדיניות החוץ (וזה צריך להיות), אך איש, וזלחנו, לא דיבר על הנושא הממשי שעמד לחיכוך ולהצבעה: תקציב המשרד ומיבנהו.

איתו דבר בלט, יומיים לפני כן, בדיון על תקציב משרד החקלאות. סיעתנו היתה היחידה שדיברה על תקציב זה כשלעצמו. כאן השתלבה עבודת הסיעה במחקר של העתון. אמרנו בראש נאומנו: בעת הדיון על משרד החקלאות הקודמים, הרבינו לדבר על כפילות. והנה, אנו באים לדבר על משרד שכל-כולו כפילות.

ישנו משרד החקלאות, שתקציבו 35 מיליון לירות, פרט לתקציב הפיתוח, וישנה מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, שתקציבה 64 מיליון לירות. שני מוסדות — ששניהם עוסקים למעשה באותו הדבר.

בספרו המפורסם דיבר פארקנסון על האדמירליות הבריטית, כדוגמה קלאסית לתיאוריה שלו על ניפוח המנגנון. הוא הוכיח שכלל שקטן מספר אוניות המל-חמה של חיל-הים הבריטי, כן גדל מספר הפקידים במשרד שהיה ממונה על חיל-הים.

פארקנסון היה שוכח את האדמירליות, אילו הכיר את מחלקת ההתיישבות של הסוכנות. ככל שקטנה פעולת ההתיישבות — והיא קטנה והולכת, והצמצמה למדי זעירים — כך גדל המנגנון שם. כיום עוסקים אלפי פקידים במחלקה שאיבדה מזמן כל תוכן ממשי, והיא מחפשת בקדחתנות תפקידים להתגדר בהם. כבוד השר אמר היום כי תקום, ואולי כבר קמה, ועדה (עוד ועדה) שתבדוק לשם מה דרושה מחלקת ההתיישבות.

כבוד השר, מה עוד יש כאן לבדוק? צריכים להחליט, פשוטו כמשמעו: לחסל את המחלקה הזאת. כאן אפילו אין צורך בוויכוח על ציגנות, על קיום הסוכנות בתור שכזו, על אידיאולוגיה ועל השקפת עולם. כאן יש שאלה פשוטה של חשבון: תקציב המחלקה הוא 64 מיליון לירות. המחלקה — כלומר, משלם המיסים — משלמת מזה המעלה 40 מיליון לירות. הסוכנות עצמה משלמת רק 18 מיליון, ובכסף זה אפשר להשתמש למטרה יעילה יותר. הדאגה לישובים חדשים, וחדשים-כביכול, שיכית למדינה, זהו תפקיד משרד החקלאות. צריך לחסל את המחלקה ההתיישבות, להעביר לממשלה מה שיש צורך להעביר, ולחסל את השאר. וכל זה לא צריך להיות חזון לעתיד הרחוק, לימות המשיח, אלא לתקציב הקרוב, התקציב הנדון כאן. זהו חיסכון של עשרות מיליונים, וזה עניין לתקציב. כל השאר, כל הדיבורים וכל הסיסמאות הנשמעות כאן מדי פעם, מפי דוברי הסיעות השונות — זוהי התחמקות חסרת משמעות מן הניתוח הדרוש.

"יש לך ראייה לקוייה..."

יפני עור כמה דוגמאות, פחות בולטות, לכפילויות ולביביות, פרי מחקר מדויק. זהו הרגיון את ויקטור שמיטוב, איש מפ"ס:

שם טוב: האם אינך חושב שיש כפילות גם בין משרד החקלאות ומשרד הדתות? כאשר חקלאי מתפלל לגשם, זה שייך למשרד הדתות, ויש כאן כפילות.

אכנרי: האם זה מתבטא בתקציב?

שם טוב: במשרד הדתות זה מתבטא.

אכנרי: אם זה מתבטא בתקציב, תציע לבטל זאת. אנחנו נתמודד בך.

כששר החקלאות, חיים כפול, קם לענות, הגיב בהרחבה על ביקורתנו. רק לגבי דוגמה אחת מצא טעניו — אותה כפילות (לגבי החינוך החקלאי) כבר חוסלה. לגבי שאר הטעני נה לא מצא תשובה מעשית. ובעניין מחלקת ההתיישבות של הסוכנות יצא להתקפת-נגד:

כפתי: מתוך דבריו של חבר הכנסת אבנרי התרשמתי כי הוא סובל מראייה לקוייה. הוא רואה את הכל כפול. משרד החקלאות ומחלקת ההתיישבות — כפילות. בהדרכה — כפילות. בחינוך החקלאי — כפילות.

קריאה: גם אצלו כפול. העולם הזה — כוח חדש.

אכנרי: אבל המחלקה קיימת, נכון?

כפתי: בוודאי, אבל אין כפילות.

וכאן ענה השר תשובה שאינה לעניין: שצריכים לספל בהתיישבות החדשה. כיום מעבירה המדינה את התמיכה באמצעות מחלקת ההתיישבות.

כפתי: אני רוצה שחבר הכנסת אבנרי ודגני יידעו שעלייך כך שאנחנו נשנה את המסורת, לא תיפתר הבעיה... צריך לקחת בחשבון שיש למצוא פתרון שיענה על שאלת ההתיישבות החדשה הקיימת, וזה צריך להיות כלי שיהיה מסוגל, במידת הצורך, גם להקים יישובים נוספים.

אכנרי: מדוע לא משרד החקלאות?

כפתי: משרד החקלאות אינו בנוי לזה. אפשר לבנות אותו כך, אבל אז צריך להקים בתוך משרד החקלאות מחלקת ההתיישבות.

אכנרי: זה בסדר.

אבל השר אינו מתכוון לכך, ואף אחד מנציגי המפלגות אינו מתכוון לכך. כי בסוכנות נוח לכלים. אין פיקוח פרלמנטארי מטריד. שם יכולות המפלגות לחלק ביניהן את השלל באין מפריע. לכן תישאר הכפילות המשועת, העולה למשל-המיסים עשרות מיליוני לירות בשנה, מחיר המינהל והכפילות המיותרת.

המנגנון המפלגתי בשטח החקלאות מהווה קבוצת-לחץ אדירה, וחבריו הוסיפו לרשימת הנוכחים באותו ויכוח. בשעה 6.45 באותו יום ב' נחמו, מלבד היו"ר (דבורה נצר), הגואם (חוני מהמפד"ל), שרי החקלאות ואני, עוד 15 איש:

רשימת הנוכחים: מבין 49 אנשי המערך: 8 (קרנמן, סרדינט, פישר, ביבי, ברעם,

ר הגע המועצות ביותר של השבוע שעבר בכנסת בא שעה קלה אחרי ששר החוץ סיים את נאומו המדיני, במסגרת הדיון על תקציב משרדו.

דויד בן-גוריון עלה על הדוכן, כנראה ראשון בחיכוך. זכות זו מגיעה לדובר גחיל, כנציג הסיעה הגדולה ביותר באופוזיציה. אולם בן-גוריון ציין כי ביקש זכות זו לעצמו. כי כפי שציין בנימה של סיפוק בולט, "עלי לקבל את פני נשיא איסלנד הערב בביתנו". הוא הודה לגחיל על אדיבותה — מחווה אכירי כלפי מנחה בנין. בן-גוריון אינו יכול לשנוא שני גורמים בעת ובעונה אחת — וכל עוד הוא טונא את לוי אשכול, אין דעתו פנויה לשנוא את בנין.

לאחר מכן באה הצגה מכיפה. במרץ-עוררים, בקול רועם, בתלהבות של איש צעיר, דיבר הזקן בן ה-80 כמעט על — עצמו. כדי להוכיח עד כמה לא צדק אבן בדברים שאמר — כביכול — לכתב לה מונה, ציטט בן-גוריון שורה ארוכה של דברי-שבח ונאומו-ההלל שנאמרו עליו על-ידי אישים שונים בתקופות שונות.

היה זה מעמד בלתי-רגיל. המנהיג הזקן, שסימל פעם את המדינה בעיני העולם, עמד ושיבח את עצמו, תוך גידופים ל"מר אבן וראשו, מר לוי אשכול, ואפילו מר שמשון שפירא" — שלושת שנואי התרוננים.

כל זה לא היה נורא, אילו הניח בן-גוריון למישהו אחר מסיעתו לנאום את אותו הנאום, ולהעמיס עליו שבחים. אולם בן-גוריון לא הניח לאיש לדבר בשמו. הוא גזל אפילו את זמנו של שמעון פרס, שנאלץ לחתור על נאומו המדיני הגדול ולמסרו לפירסום בעתון הארץ.

הכנסת, שהיתה מלאה למעלה מן הרגיל, לא רועה אם לצחוק או לבכות. אבל איש לא צחק — כשם שאיש אינו צחק בסרגייה יוונית.

"אם כן, מה הוויכוח?"

חגי מטרנרגיה אישית זו, לא היה בוויכוח המדיני דבר שחרג מן השיגרה. הכנסת הפכה שוב למקהה-מדברת — כשכולם אומרים את אותו הדבר, בניסוחים דומים. בעיני חוץ, ובייחוד בגישה לעולם הערבי, אין אלא הבדלים של גוונים דקים בין מפלגות המישטר הקיים.

הדבר בלט בנאומו של אלימלך רימלט, הדובר הראשי של גחיל. הוא שפך אש וגופרית על אבא אבן, מבלי לחלוק על אבן בשום דבר ענייני. ראיתי חובה לעצמי להבליט את חוסר-ההבדל בין גחיל ומפא"י בשטח זה, ועשיתי זאת בשתי קריאות-ביניים קצרות:

רימלט: ... מ' שציפה למדיניות חדשה (מפי מר אבן) אולי קיבל... בית ישן שכמה חלקים צריך לשפץ, כמה דברים פונים צריך להחליף. אבל הבית קיבל חזית פאסאדה חדשה. כך הופיעה היום הבשורה המדינית החדשה. לכאורה. של שרי החוץ...

אכנרי: ומה הן הצעות גחיל?

רימלט: הצעות גחיל היום הן למנוע מלחמה, ומניעת מלחמה אפשרית רק על-ידי הגברת תחונת הבטחון. מפני שאין ידידים שיתערבו במיקרה של מלחמה. אם נבטיח את בטחונו זמן רב, ישלמו עם קיומנו, ואז יגיע הזמן של דוקיום, ואולי גם השינה והאיבה של ההמונים המוסתים תיהרס ותעבור.

אני די, חבר הכנסת אורי אבנרי, דבר שאולי לא ינעם לך: אולי יהיה אז גם שינוי במשטר במצרים, מישר הרואה את יסוד קיומו באיבה נגד ישראל. אם אתה היית שומע לפני חודשים שמר אנקורמה עומד להעלם, היית כותב מאמרים נגד האבסורדיות התוקפנית הימנית, המעלה זאת על הדעת.

אם נבטיח זמן רב את קיומנו ובטחונו, ישתנו מישרים ותקום אוירה. קודם כל, של השלמה, דוקיום, ואחרי-כך שלום.

אכנרי: אם כן, מה הוויכוח בין מר אבן?

רימלט: ההבדל ביני ובין מר אבן הוא, ראשית, שמר אבן הוא שרי החוץ ואני חבר סיעה אופוזיציונית. ושנית, שמר אבן מאמין בניסוחים כלליים אקדמיים, ואני מאמין בצורך להמחיש, לעשות קונקרטיזציה של בעיות, דרכים ואמצעים.

דומני שקשה להוכיח בצורה חותכת יותר שאין כל הבדל בין שתי הסיעות העיקריות של הקואליציה והאופוזיציה — שהרי אין בקטע זה של רימלט אף מילה אחת שלא נאמרה קודם לכן, בניסוח אחר, על-ידי אבא אבן עצמו. המדיניות של חישול כוח-ההרתעה מוסכמת על הכל. האמונה כי הערבים ישתנו עם הזמן, שיקבלו את הסטאטוס-קו, מבלי שאנו נעשה דבר כתיחן זה — גם היא מוסכמת על כל מפלגות המישטר.

ניסה לתקן את הרושם הדרוש השני של גחיל, חיים לנדאו. אולם גם הוא לא מצא כל חזית להילחם בה בשרי החוץ, וזלת העניין הגרמני. שם הרביץ, תוך טבילת דבריו בדם ששת המיליונים, (מעולם לא שמעתי נאום של לנדאו שלא הגיע, במקום או במאוחר, לדמנו נשפך כמיים). וכאשר הדם נשפך כמיים, טובעים גם שרידי ההגיון.

קוורום — למען הגויים

אומנם דיבר על בעיות החיים של המדינה, אך אחרי שעתיים התחיל האולם מתרוקן, כרגיל. בשעה 6.45 בעת נאומו המעניין של גבי כהן, איש אחדות-העבודה, נכחו — מלבד היו"ר (טובה סנודראי), שרי החוץ ואני — רק 17 ח"כים נכבדים.

רשימת הנוכחים: בין 49 אנשי המערך: 6 (דבורה נצר, שרף, ביבי, ברקת, ביטון,

שורד), מבין 26 אנשי גחיל: 3 (קלינגהופר, סיאר,

לנדאו). מבין 11 אנשי המפד"ל: אף לא אחד. מבין

10 אנשי מפ"ס: 2 (מתילדה גז, אלופת הנוכחות, ודגני).

מבין 8 אנשי מפ"ם: 2 (ארזי ופלד). כמו כן: 1

מק"ח (טובי), 1 מל"ע (הררי), 1 מאג"וי (גרוס) ו-1

מפא"י (כץ).

ברגע שסיימתי ספירה זו, קיבלתי חוזר מאת מזכיר הכנסת, המבקש את כל חברי הבית להשתדל ולהיות נוכחים ביום ב', בשעה שנשיא איסלנד יבקר בכנסת. המזכיר חשש, בצדק, כי בהעדר בקשה זו ימצא הנשיא כי מבין 120 חברי הבית נוכחים פחות מחמישית. ולפחות בפני הגויים צריכים לשמור על הדרת-כבוד כלשהי למוסד המחוקק הריבוני של ישראל. ליתר בטחון, נשלחה אותה הודעה גם לכל חברי-הכנסת הנכבדים הביתה.



בן-גוריון

בכל זאת היה משהו מעניין בוויכוח המדיני. הסתמנו ניצנים ראשונים של מפלגת-שלום בלתי-מאורגנת, החוצצת גבולות של סיעות. נימות-שלום אמיתיות התנגנו בדברי כטה נואמים.

אחד מאלה היה גבי כהן, מרצה צעיר להיסטוריה, ח"כ חדש של אחדות-העבודה. כהן היה היחיד בוויכוח שהצביע על קו-השלום הנוכחי של עבד-אלנאצר, שהוא פרי הנסיבות. הוא תבע לעודד ריאלים חדש זה, להימנע מהתגררות.

לא פחות מעניין היה דובר אחר של המערך, ישראל ישעיהו. אני אוהב לשמוע את דבריו תמיד, הן בשל ההיגוי המדויק והיפה של לשונו המורחבת, הן בשל הנימה העניינית של